

Vi är ännu rädda Anna Portje och hennes man Johannes fick inte bosätta sig i Gammalsvenskbyn när de återvände från Tyskland utan anvisades plats i gamla tyskbyn Schlangendorf. Fredrik skrev på för partiet när Stalins utsända knackade på dörren varje natt. Det gillar inte de andra svensarna.

Anna var på Roma-dagen i somras med sonen Viktor. Fyra dygn fick de vänta på järnvägsstationen i Moskva.

I Sverige har hon flera syskon som kom till Sverige från Tyskland. Anna berättar: »Vi fick tio minuter på oss när tyskarna kom för att tömma byn 1943. Vi fick gå i snöglopp hundra kilometer och åka tåg flera dygn i öppna vagnar.»

Anna bor i en stuga med glasveranda, kök och kammare. På gården finns ett sommarhus, lagård för smådjuren, utedass, flera små hus med förråd av allt som skördats: äpplen, kål, druvor, potatis. Som pensionärer får alla bruka lite jord arrendefritt.

Anna visar husets förråd av psalmböcker, mamman var en av dem som höll gudstjänsttraditionen vid liv: »Vi är ännu rädda. Nu blåser nya vindar, men om tio år kan det vara annat.»

Hälsningen till Sverige:

- Det är otroligt att det går att förändra och förstöra en by så totalt. Det går knappt att känna igen sig. Om det inte var för kyrkan skulle det vara omöjligt att orientera sig.

Så sammanfattar Johannes Buskas, 76 år, intrycken från Gammalsvenskby. Hembyn som han med Lands hjälp kunnat återvända till efter 60 år. Två dagar fick vi lov att besöka byn.

Vägen till byn är dålig, bilen kränger och guppar sig fram. Nu ligger byn bara ett par hundra meter från Dnjepers väldiga vatten. Stranden har kommit nära efter en reglering och holmar och träsk är borta.

Bygatan har fått ett ryskt utseende med målade järnstaket, gatan är kullrig av sand och grästorvor, träden är borta. Byn är omgiven av stora fält där sovchonen odlar säd.

Kyrkan renoveras vid kyrkan på går full aktivitet. På Roma-dagen i somras kom ett telegram från byn där det meddelades att gräset i kyrkoruinen rensats bort och att bakken utanför städats. Ingen vågade tro det.

När svenskarna reste överlämnade de kyrkan till ryska staten. Ryssarna misslyckades med att dra ner tornet med traktor och kedjor utan fick knacka ner för hand, sedan har kyrkan varit lager och danslokal.

Johannes är imponerad av det som pågår: »En glad överraskning.» Säkert hundra människor gräver, siktar sand, slammar, murar, målar, blandar bruk. Den ryskortodoxa församlingen har 200 medlemmar och har efter löfte från Moskva under ledning av prästen Alexander Kvitko samlat in 27 500 rubel till materiel. Fyra små klockor hänger på en ställning: Gudstjänster hålls underbyggtiden.

Svenskarna går också dit: »Det är vår kyrka, vi är döpta där. Vi förstår vad prästen säger. De korsar sig, det är enda skillnaden.» Johannes skänker 100 rubler och hela församlingen, som är flyktingar från Polen, vill vara med på bild.

Farfars grav På kyrkogården letar vi efter Johannes farfars grav. Han var den förste som blev begravd på den nya gravplatsen. Nu är den övergiven och ligger vid sidan av den ryska. Sönderslagna gravstenar och hårda kullar under tungt gräs och ris påminner om de gamla svenskar som ligger där.

I ett risigt snår hittar vi en sten där vi kan tyda så mycket som Buskas och versen: »Den som tror ska leva när han dör.» Johannes var sju år när farfar dog: - Men jag har för mig att det var ett marmorkors också.

